

1

ภาพรวมของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)

อาเซียน หรือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นตามปฏิญญากรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 มีประเทศสมาชิกรวม 10 ประเทศ แบ่งเป็น ประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม 6 ประเทศ คือ บรูไนดารุสซาลาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย และประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ 4 ประเทศ คือ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม หรือเรียกสั้นๆ ว่า กลุ่ม CLMV (Cambodia, Lao, Myanmar, Vietnam)

อาเซียนก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เริ่มแรกเพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันนำมาซึ่งเสถียรภาพทางการเมืองและความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ

สังคมและวัฒนธรรม และเมื่อการค้าระหว่างประเทศในโลกมีแนวโน้มเกิดการค้ารุนแรงขึ้น ทำให้อาเซียนได้หันมามุ่งเน้นกระชับและขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าระหว่างกันมากขึ้น อย่างไรก็ตามก็ยังคงไว้ซึ่งวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการดังนี้

- ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในภูมิภาค
- รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความมั่นคงในภูมิภาค
- ใช้เป็นเวทีแก้ไขปัญหาคัดแย้งภายในภูมิภาค

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การดำเนินงานความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของอาเซียนมีความคืบหน้ามาตามลำดับ ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 การเจรจาเพื่อเปิดตลาดการค้าบริการ และการลงทุนในภูมิภาคจนถึงปัจจุบัน ผู้นำอาเซียนได้มุ่งให้ความสำคัญกับการดำเนินการเพื่อนำไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) ซึ่งเร็วขึ้นกว่ากำหนดการเดิมที่ผู้นำอาเซียนได้เคยประกาศแสดงเจตนารมณ์ไว้ตามแถลงการณ์บาหลีถึง 5 ปี

ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community: AC) ประกอบไปด้วย 3 เสาหลัก คือ ประชาคมความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยมี **กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter)** เป็นกรอบหรือพื้นฐานทางกฎหมายรองรับซึ่งจะสร้างกฎเกณฑ์สำหรับองค์กรอาเซียนให้สมาชิกมีพันธกิจที่จะต้องปฏิบัติตาม (Legal Binding)

ในส่วนของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ซึ่งเป็นเสาหลักที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 เพื่อนำไปสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตร่วมกัน (Single Market and Single Production Base) และจะมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินลงทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรี รวมทั้งผู้ประกอบการสามารถเลือกสรรสินค้าและบริการได้อย่างหลากหลายภายในภูมิภาค และสามารถเดินทางในอาเซียนได้อย่างสะดวกและเสรีมากยิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้นับเป็นความท้าทายที่สำคัญของอาเซียนที่จะต้องร่วมแรงร่วมใจและช่วยกันนำพาอาเซียนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

แนวทางการนำร่องสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

แนวทางการนำร่องการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจเริ่มต้นจากการทดลองเร่งรัดการรวมกลุ่มใน 12 สาขาสำคัญของอาเซียน (12 Priority Integration Sectors) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการในสาขาต่างๆ ดังกล่าวได้อย่างเสรี และสร้างการรวมกลุ่มในด้านการผลิตและการจัดซื้อวัตถุดิบเพื่อส่งเสริมการเป็นฐานการผลิตร่วมของอาเซียน และมีการใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากแนวทางดังกล่าวจึงได้กำหนดประเทศผู้ประสานงานหลัก (Country Coordinators) ในแต่ละสาขา ดังนี้

ประเทศ	สาขา	
อินโดนีเซีย	1. ผลิตภัณฑ์ยานยนต์	2. ผลิตภัณฑ์ไม้
มาเลเซีย	3. ผลิตภัณฑ์ยาง	4. สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
พม่า	5. ผลิตภัณฑ์เกษตร	6. ผลิตภัณฑ์ประมง
ฟิลิปปินส์	7. อิเล็กทรอนิกส์	
สิงคโปร์	8. เทคโนโลยีสารสนเทศ	9. สุขภาพ
ไทย	10. การท่องเที่ยว	11. การบิน
เวียดนาม	12. โลจิสติกส์	

เหตุผลในการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

อาเซียนจำเป็นต้องเร่งรัดการรวมกลุ่มภายในหรือเร่งจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์และแนวโน้มการทำข้อตกลงการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ มากขึ้น ทำให้อาเซียนต้องเร่งแสดงบทบาทการรวมกลุ่มด้วยความมั่นคงมากขึ้นกว่าเดิม และปรับปรุงการดำเนินงานให้ทันกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระแสการแข่งขันทางการค้าและการแข่งขันเพื่อดึงดูดการลงทุนโดยตรงที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นและมีแนวโน้มจะถ่ายโอนไปสู่ประเทศเศรษฐกิจใหม่มากขึ้น เช่น ประเทศจีน อินเดีย และรัสเซีย เป็นต้น

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนในตลาดโลก เนื่องจากส่งเสริมให้เกิดการเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศสมาชิกที่ลึกซึ้งและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงาน รวมถึงความร่วมมือในด้านการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุนเพื่อลดอุปสรรคให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนามาตรฐานการครองชีพและความกินดีอยู่ดีของประชาชนภายในประเทศ และลดช่องว่างการเหลื่อมล้ำทางสังคมให้น้อยลง

ปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน

ความสำเร็จของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ แต่สิ่งหนึ่งที่น่าจะมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินงานนั้นน่าจะเป็น ความเป็นหนึ่งเดียวกันของประเทศสมาชิกภายในกลุ่มที่จะต้องยึดมั่นและถือมั่นเป้าหมายในระดับภูมิภาคกันอย่างจริงจัง **ยอมสละผลประโยชน์บางประการของแต่ละประเทศเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมในระดับภูมิภาคร่วมกัน** มิเช่นนั้นแล้วก็ไม่อาจผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่ลึกซึ้งและกว้างขวางขึ้นได้

นอกจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้นแล้ว ปัจจัยอื่นๆ ที่จะช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจให้เห็นผลเป็นรูปธรรมและสร้างขีดความสามารถทางด้านเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคให้โดดเด่น ได้แก่

1) โครงสร้างพื้นฐานภายในภูมิภาค โดยเฉพาะระบบการขนส่งที่จะต้องเชื่อมโยงถึงกันในระดับภูมิภาค เพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้าและผู้คนได้อย่างสะดวกตลอดเส้นทาง รวมถึงการอำนวยความสะดวก ณ จุดผ่านแดนต่างๆ และส่งเสริมความร่วมมืออย่างจริงจังในสาขาที่มีผลเชื่อมโยงต่อการพัฒนาสาขาอื่นๆ (Spin Over Effect) ในอาเซียน เช่น สาขาพลังงาน สาขากการคมนาคม และการศึกษา เป็นต้น

2) นโยบายร่วมในระดับภูมิภาค อาเซียนจำเป็นต้องพิจารณาแนวทางการกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจร่วมกันในระดับภูมิภาค เพื่อช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการเจรจาต่อรอง รวมถึงสร้างผลประโยชน์ร่วมกันในระดับภูมิภาค ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่แต่ละประเทศจะต้องให้ความสำคัญกับการปรับปรุงกฎเกณฑ์ กฎระเบียบหรือกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับความตกลงอาเซียนที่มีอยู่

3) กลไกการตัดสินใจ อาเซียนควรพิจารณารูปแบบการตัดสินใจแบบอื่นๆ ในการพิจารณากำหนดนโยบายหรือตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมภายในของอาเซียน นอกเหนือจากระบบฉันทามติ (Consensus) ที่ใช้มาตั้งแต่เริ่มต้นของการรวมตัวทางเศรษฐกิจจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะผลักดันให้มีการนำเอาระบบเสียงส่วนใหญ่ (Majority Vote) มาใช้กับกระบวนการตัดสินใจของอาเซียน แต่สมาชิกคงต้องหารือที่จะกำหนดแนวทางและขอบเขตของระบบเสียงส่วนใหญ่เพื่อให้มีความชัดเจนและโปร่งใสในการพิจารณาเรื่องสำคัญๆ ที่ประเทศสมาชิกจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน

4) การสร้างสังคมกฎระเบียบ อาเซียนจำเป็นต้องพัฒนาไปสู่สังคมกฎระเบียบ (Rule-based Society) และสร้างนโยบายด้านการค้าและการลงทุนที่สอดคล้องในระดับภูมิภาคโดยใช้จุดแข็งของประเทศสมาชิกให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสร้างขีดความสามารถและข้อได้เปรียบในการแข่งขันให้กับอาเซียน รวมถึงเน้นย้ำการปฏิบัติตามพันธกรณีของประเทศสมาชิกอย่างเคร่งครัด

